

Н. В. Лазебна,
канд. філол. наук,
доц. каф. теорії та практики перекладу,
ЗНТУ

Прагматичний аспект сучасних англомовних текстів галузі інформатики та комп'ютерних технологій

Питання еквівалентності та адекватності залишаються у центрі уваги сучасних лінгвістичних студій. В. Н. Комісаров визначає прагматичний аспект або прагматику перекладу як вплив на процес та результат перекладу у зв'язку з необхідністю відтворити прагматичний потенціал оригіналу та прагненням забезпечити бажаний вплив на рецептора [10, с. 210]. Перекладач має зберегти прагматичний ефект оригіналу й запропонувати прагматично адекватний переклад. В мовному висловлюванні може міститися різний об'єм інформації, специфічне сприйняття якої є не однаковим серед реципієнтів. У цьому зв'язку, прагматична норма перекладу зобов'язує перекладача до здійснення широкого ряду синтаксичних і лексико-семантичних трансформацій, оскільки завданням адекватного перекладу є не відтворення висловлювання в тій формі, в якій воно було представлено в оригіналі, а реалізації за допомогою тих чи інших засобів мови перекладу подібної прагматичної або іллокутивної мети.

Важливу роль у забезпеченні прагматичної адекватності перекладу відіграють і соціолінгвістичні чинники. В сучасних англомовних текстах галузі інформатики та комп'ютерних технологій присутні багато тих чи інших стилістичних особливостей розмовної мови, що не знаходять в мові перекладу адекватної передачі при буквальному перекладі, заснованому на виборі слова, а не синтагми або групи речень в якості одиниці перекладу. Відтворення прагматичного потенціалу тексту оригіналу в багатьох випадках пов'язане з експлікацією, оскільки досягнення аналогічної прагматичної мети в різних мовах має свої особливості.

Одним з способом передачі прагматичних значень в тих випадках, коли вихідна лексика не має прямих прагматичних відповідностей в мові перекладу, є застосування описового перекладу, який заснований на тому, що у будь-якій мові існують слова, що позначають за своїм лексичним значенням емоційне ставлення мовця до тих чи інших предметів чи явищ – позитивне чи негативне. Про такі слова можна сказати, що вони мають тільки прагматичне (емоційно-оцінне) значення і не мають значення референційного. В. Н. Комісаров зазначає : «в прагматичну мету перекладу входить досягнення бажаного впливу (комунікативного ефекту) на Рецептора перекладу, –

комунікативний ефект, який повинен бути відтворений в перекладі, може визначитися домінантною функцією оригіналу» [10, с. 212]. Основне прагматичне завдання перекладу такого тексту полягає в тому, щоб створити на мові перекладу текст, який має здатність створювати аналогічний вплив на Рецептора перекладу. Перекладач повинен роз'яснити читачеві незрозумілі або незнайомі йому явища, поняття, мовні стереотипи, використовуючи ті слова і вирази, які стандартно використовуються носіями мови перекладу для досягнення аналогічної прагматичної мети.

Таким чином, прагматична задача обумовлюється факторами, що не мають прямого відношення до тексту оригіналу, а саме: прагненням перекладача надати бажане вплив на рецептора перекладу, відношенням перекладача або рецептора перекладу до ідей, які містяться в тексті або до творчої манери автора і т.п. Співвідношення між прагматикою оригіналу та перекладу може бути різним, і прагматична адекватність перекладу необов'язково полягає у збереженні прагматики вихідного тексту. Однак, саме при перекладі спеціальних текстів максимально точна передача наукової інформації є головною вимогою до перекладу. У ряді випадків прагматичне «надзавдання» зобов'язує перекладача наукових текстів знайти свій спосіб передачі специфіки перекладного тексту з урахуванням ситуативного контексту. При цьому, він може запропонувати свої власні прийоми перекладу інформації, що міститься в тексті певного функціонального стилю, як на рівні лексики, так і на рівні синтаксису.

Сучасні англомовні тексти галузі інформаційних та комп'ютерних технологій поєднують в собі як наукове, так і буденне типи знань. Набір текстів, що виникають у процесі і результаті усно-письмової взаємодії учасників комунікації, опосередкованої комп'ютерними технологіями, або тематично з ними співвіднесеними текстами, що характеризується соціокультурною специфікою ситуації спілкування, когнітивними і лінгвальними компетенціями учасників такого типу комунікації, утворюють так званий англомовний комп'ютерний текстопростір (АКТП надалі).

Зважаючи на необхідність встановлення прагматичного потенціалу АКТП, звернемося до Е. Бенвеніста, який підкреслив необхідність визначення ступеня суб'єктивності дискурсу [6, с. 54]. Він вважав мовця автором певного дискурсу. Таке твердження Е. Бенвеніста є одним із основних для подальшого дослідження адже учасники англомовного комп'ютерного текстопростору виражають свої власні характеристики і судження в мові англомовних комп'ютерних текстів.

Наприклад: «By clicking on any one of the four navigation “buttons,” which are labeled as “assembly line,” “switches,” “keypad,” and “high tech,” users will be directed to pages with exactly the same contents. *«One can argue that this is redundant and not suitable for efficiently*

accessing information» [30, p. 224]. – “Клікаючи на одну із навігаційних “кнопок”, які називаються “лінія збірки”, “перемикачі”, “кнопкова панель”, “високі технології”, користувачі будуть направлені на сторінки із відповідним змістом. *“Можливо стверджувати, що ці дії є надмірними і невідповідними для ефективного доступу до інформації”* (перекл. автора).

У цьому уривку автор тексту виражає своє ставлення до дій користувача ПК. “*Redundant*”, “*not suitable*” позначає досл. “надмірні” та “невідповідні” дії користувача. Модальна насиченість цього уривка говорить про те, які дії необхідні для користувача ПК в певній ситуації для досягнення певної мети. Перекладачеві необхідно передати модальну насиченість аналізованого уривку задля збереження прагматичної настанови автора.

Розглянемо інший ілюстративний приклад: «*While a fast processing computer is a good computer, a fast computer is also one that allows us to carry out multiple processes, to simultaneously open up multiple windows, to do things like quadruple boot*» (Schuler, 2005, 22). «Комп'ютер, який швидко оброблює інформацію, є гарним комп'ютером. Швидкий комп'ютер може виконувати численні процеси і одночасно відкривати численні вікна, робити речі, як, наприклад чотирикратне перезавантаження» (перекл. автора). В цьому уривку наведено характеристики “гарного комп'ютера”, такі як “багаточисленні процеси, вікна”, “чотирикратне завантаження”. Тобто, динамічність підкреслюється численними діями, процесами і т. ін. В тексті перекладу зберігаються характеристики динамічності ПК, які, на думку автора, підтверджують його ефективність та багато спрямованість. Однак, в тексті перекладу нейтралізуються розмовні лексеми та стилістичні засоби адже науковість поданого уривку має першочергове значення для перекладача та реципієнта. вирази

Комунікативність і соціальність англomовного комп'ютерного текстовпростору можна розтлумачити дослідженням розмови в соціальному контексті. Розмовність та науковість англomовного комп'ютерного текстовпростору не можна не підтвердити. Важливими є такі фактори, як спільна праця декількох комунікантів, фізична присутність, групова динаміка, соціальний контекст, індивідуальне відчуття себе, сподівань [14, 15, 18]. За допомогою комп'ютерних команд спрацьовують усі вищезгадані фактори.

Англomовний комп'ютерний текстовпростір має такі інтегративні механізми комп'ютерної системи, що реалізуються англomовними мовними засобами.

Наприклад: «1) Don't continue until an understanding that is sufficient for current purposes is reached; 2) assume that errors will happen and provide ways to negotiate them; 3) articulate the answer or response in a way that preserves the adjacency with (and apparent relevance to) the question or command; 4) represent the interface in a way that invisibly

constrains the user to act in ways the system understands and to stick to the application domain; and 5) integrate typed input with pointing and other input output channels. *Applying these strategies should make interaction with a computer more conversational, whether it's via a desktop or a natural language interface*» [19]. – ««1) Не продовжуйте дії, поки не зрозумієте їхню доцільність для досягнення нагальної мети; 2) Припустимо, що можуть виникнути помилки і потреба їх вирішити; 3) сформулюйте відповідь, яка є релевантною для заданого питання чи команди; 4) представте інтерфейс, який незримо обмежуватиме дії користувача чітко до їх розуміння системою та приналежністю домену; 5) інтегруйте введення даних із клавіатури із зазначенням інших каналів введення-виведення даних. Застосовуючи ці стратегії, користувач зробить взаємодію з комп'ютером більш зрозумілою або через робочий стіл або інтерфейс природної мови».

В цьому уривку бачимо покрокову інструкцію з ефективної комунікації між користувачем та ПК. Додавання агента дії, додавання та вилучення слів, уникнення розмовності вихідного уривку та ін. використовується перекладачем для передачі комунікативної інтенції автора. Наприклад, Останнє речення говорить нам про те, що комунікацію із комп'ютером необхідно робити більш розмовною чи то через клавіатуру, чи то через інтерфейс природної мови. Тобто можна сказати про те, що в рамках англomовного комп'ютерного текстопростору реалізуються комунікативні стратегії взаємодії між людиною, мережею Інтернет та ПК [13, с. 38]. Перекладач стикається із необхідністю передати анімацію ПК, його «одухотворення» та наближення його до людини як потенційного співрозмовника.

Семантичні та граматичні відносини, що реалізуються висловлюваннями текстопростору, є відображенням взаємодії мовних актів та дій у реальному житті. Згідно із А. Б. Кутузовим, існують такі правила: наслідування, інтерпретації і породження [13, с. 40]. Отже, правила наслідування направляють низку мовленнєвих актів і узгоджують правила породження. У процесі комунікації мовець контролює свій “вихід”, співвідносить його із правилами тлумачення, що уможливорює розуміння мовленнєвих актів для перекладача. Необхідно підкреслити, мова йде не про висловлювання, а про акти як мінімальні одиниці комунікації, оскільки, за словами В. Лабова, “...не існує простих взаємооднозначних відносин між діями і висловлюваннями” [17, с. 32]. В. Лабов спирається на те, що кожен індивід володіє своєю власною точкою зору, а також індивідуально орієнтується у світі, спираючись на власний досвід. Це твердження можна проілюструвати таким прикладом:

«So how do we start fixing [spam]? Clearly, technical approaches are part of the solution. Apple and Microsoft have pretty good but far from flawless filters in their mail clients. Measures taken before the junk gets to the in box include "**blacklisting**," which blocks stuff from known

spammers, and "**whitelisting**," which permits only e-mail from preapproved senders» (Stephen Levy, "How to Can the Spam", *Newsweek*, February 24, 2003).

Опозиція комп'ютерних термінів *whitelisting* досл. "занесення до білого списку" та *blacklisting* досл. "занесення до чорного списку" підтверджує спільну ціннісну орієнтацію всіх учасників текстопростору, де білий колір асоціюється із позитивною конотацією, а чорний-із негативною. Фонові знання перекладача допоможуть йому розпізнати семантичне навантаження аналізованих лексичних одиниць і уможливить адекватну передачу англомовного тексту українською мовою, де колоративна асоціація реципієнта співпадає із інтенцією англомовного адресанта.

Отже, можливо зробити висновок про те, що АКТП – це систематизоване і впорядковане утворення, яке спирається на певні правила та норми. АКТП характеризується такою своєю ознакою як просторовість. Вважаємо за доцільне, що АКТП необхідно розглянути у зв'язку з категоріями текстової просторовості. Наслідуючи І. Р. Гальперіна, «...специфіка семантичної просторовості дискурсу визначається тим, що він, з одного боку, інтегрує семантичні, прагмасемантичні і синтактикосемантичні особливості всіх висловлювань, які до нього входять, а з іншого, – як інтегрована сутність співвідноситься з цілісним динамічним референтом і несе в собі відбиток соціального й особистісного комунікативного контексту текстопородження та передбачуваного сприйняття» [8, с. 21].

Саме соціальна орієнтованість англомовного комп'ютерного текстопростору й зумовлює полегшення сприйняття текстів комп'ютерної тематики, які є насиченими образними або емотивними термінами, або мають емотивно-експресивну стилістичну побудову: «There are **real advantages** to email, and incorporating the risk management tips into your personal and firm **email routines** will help you **enjoy the benefits** while **staying safe** from the "**mailstrom**"» ("Email: Preventing a mailstrom", The Law Society of British Columbia, October 26, 2009).

Використання емотивних дієслів *to enjoy* "радіти", *to stay (safe)* досл. "залишатися в безпеці", конверсиву *mailstorm* досл. "наплив листів/листовий шторм", свідчить про експресивність цього уривку. Таким чином, реципієнти цього тексту мають можливість сприйняти та зрозуміти найголовніші інтенції цього тексту. Дослівний переклад виділених лексичних одиниць не є характерним для україномовного наукового стилю, але цей уривок можна віднести до газетно-публіцистичного стилю, де реципієнтові легше сприйняти інформативну насиченість уривку завдяки мотивно-експресивним мовним засобам, що використовуються в тексті оригіналу.

Інший приклад ілюструю насиченість англомовного тексту галузі інформаційних та комп'ютерних технологій метафоричними термінами, образними виразами: «The Web is no longer seen as belonging to **a huge spider** but to **the ocean** of ideas, information, and entertainment. Therefore, **surfing the Web** and navigating on the Web connote the idea of randomly **cruising for fun and curiosity**» [21]. У цьому прикладі використання багатьох метафор *a huge spider* досл. “великий павук”, *the ocean* досл. “океан”, *surfing the Web* досл. “серфінгуючи мережею”, *cruising for fun* досл. “подорожуючи для задоволення”, *curiosity* досл. “цікавість” свідчить про те, що розміщення терміна «Web» та використання різних метафор свідчить про зміщення або динаміку розширення ядра тексту від перенесення його від систем з більш низьким ступенем узагальненості до більш високого ступеня узагальненості.

Окрім закладеної прагматичної настанови автора в семантиці використовуваних висловлювань, яка поєднує в собі науковість і буденність, необхідно звернути увагу на стилістичні особливості сучасного АКТП. В узагальненому вигляді, частотність використання стилістичних засобів в АКТП, можна представити у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Частотність використання стилістичних засобів в АКТП

Стилістичні засоби АКТП	Кількість (%)	Приклади
1. Антитеза	73 (24,5%)	<i>a simple, yet brilliant idea</i>
2. Алітерація	72 (23%)	<i>contribute, conference containing</i>
3. Наростання	67 (22%)	<i>increasingly, more and more</i>
4. Емфаза	52 (16,5%)	<i>whatever is..., whenever are...</i>
5. Метафори	46 (14%)	<i>bug, mouse</i>
Усього речень	310 (100%)	

Необхідно розглянути наступний приклад використання стилістичних прийомів наростання та антитези в АКТП. Завдяки цим прийомам, тексти АКТП несуть певну емоційну напруженість та експресивність. Наприклад:

«The personalization features of the Internet provided by various filters and customization tools have the potential to lead to the "cyberbalkanization" of the on-line public sphere into **increasingly** insulated groups of like-minded "interest-based communities" who **increasingly** know and care **more and more about less and less**» (Graham Longford, "Canadian democracy hard-wired?", Canadian Issues, June, 2002)

У цьому випадку наростання здійснюється лексичними засобами (*increasingly; more and more; less and less*) тобто, за рахунок використання прислівників, розташованих за

мірою зростання інтенсивності їх якості. Наростання супроводжується використанням повтору. Повторювані прислівники створюють фон, на якому виразно виступає ряд слів, утворюючих наростання. В прикладі англomовний комп'ютерний термін *cyberbalkanization* позначає досл. "кібербалканізація", фокус групи користувачів мережі Інтернет за інтересами, які зневажають чужаків.

Наростання, таким чином, супроводжується тут двома явищами: лексичним повтором і синтаксичним паралелізмом, що також є своєрідним повтором. Цей подвійний повтор сприяє створенню однотипно організованого фону, на якому виразно виступає ряд слів, утворюючих наростання. Крім того, подвійний повтор вносить ритмічну організацію до вислову, вже одним цим виділяючи його серед інших, ритмічно неорганізованих, частин вислову.

У наростанні завжди присутній момент емоційної напруги. Це зумовлено самою природою наростання, іншими словами, тим, що найголовніше, найважливіше у вислові повідомляється не відразу, а поступово. Ця поступовість, ця ступінчастість, що примушує читача чекати і передбачати вершину наростання, вже створює певну емоційну напруженість.

Наростання залучає в свою ступінчасту структуру слова, які, здавалося б, не здатні створювати логічне і/або емоційне посилення. Воно нав'язує таким словам контекстуальне значення, робить їх контекстуальними синонімами. Цьому процесу сприяє ритмічне виділення слів, утворюючих наростання. Таким чином, емоційність наростання обумовлена самою ступінчастою структурою цього стилістичного виразного засобу: навмисне уповільнення в передаванні найбільш істотної частини вислову, що примушує читача передбачати і чекати вершину наростання, створює емоційне "напруження" градації [34].

Подібно до наростання, антитеза є стилістичним прийомом, що використовує своєрідну синтаксичну композицію вислову. Оскільки антитеза була традиційним синтаксичним засобом текстів інституційних дискурсів минулого століття, вона пояснює, тлумачить явища шляхом зіставлення їх з іншими явищами, фактами, обставинами. Антитеза створює контрастну характеристику описаного явища, додаючи елемент зіставлення одного поняття з іншим.

Характеристика явища шляхом виділення його полярно протилежних якостей, класифікація фактів за принципом протиставних відносин, – типові для текстів комп'ютерної тематики.

В наступному прикладі можна побачити пряму та непряму антитезу: «(1) *The idea behind a podcast is simple, yet brilliant.* (2) *Instead of using portable MP3*

players such as the iPod only for listening to music, new software called iPodder allows one to download prerecorded radio shows onto the devices» [27].

Перша частина другого речення тлумачить «простоту задумки», а друга – «винахідливість задумки». Отже, це речення тлумачить одне явище шляхом порівняння з іншим, залучаючи емотивний компонент. Синтаксичні засоби мовної реалізації експресивності вельми різноманітні і відображають різні рівні мовної системи. Серед них у текстах АКТП особливо виділяються, з одного боку, лексичні і синтаксичні явища, з іншого – стилістичні засоби (або стилістичні прийоми), як лексичні, так і синтаксичні за своєю природою.

Наведемо приклад із АКТП:

*“It takes advantage of a standard computation — **called the checksum by communications nerds** — that every Web server on the Internet normally uses as a matter of course to verify that incoming data hasn't been corrupted. **Apparently** it's possible to take these checksum calculations and use them **to solve a tiny piece of a larger problem**. Do this with enough computers (the Internet has millions of servers) and you can solve the larger problem in its entirety. **That's the good news. The bad news is that**, although messing with a few checksums won't cause a perceptible drop in the performance of the server, **hijacking** millions or billions of checksum calculations would **bring the machine to its digital knees**. It's just one more thing **to keep Web site administrators chewing their fingernails**”* (Lynn Greiner, "Infested computers raise ethical questions", *Canadian Issues*, September 21, 2001).

Емотивність та експресивність даного уривку виражені інфінітивними, дієприкметниковими та герундійними зворотами, образними виразами (*communication nerds* досл. "комунікативні недоумки", *hijacking* досл. "викрадання", *bring the machine to its digital knees* досл. "поставити цифрову машину на коліна", *to keep the Web site administrators chewing their fingernails* досл. "змусити веб адміністраторів гризти нігті"). Таким чином, до логічного змісту додаються експресивно-емоційні відтінки. Також емоційність та експресивність може передаватися емфазою, що дозволяє досягти інверсії або конверсії: «**Whatever may be the instances of propositions, not containing apparent variables**, it is obvious that propositional functions, where values do not contain apparent variables, are the source of propositions containing apparent variables» (Chapter II The Theory of Logical Type, CNNfn, 2002).

У наведеному прикладі інверсія виділених членів речення посилює їх змістове навантаження й переводить висловлювання з нейтрального плану в план експресивно-емотивний. Наявність комплексних засобів створення емотивності та експресивності

англомовних текстів комп'ютерної тематики свідчить про необхідність звернення дослідників до методів емотиології та когнітивної лінгвістики при дослідженні АКТП.

Таким чином, стилістичні та синтаксичні особливості АКТП, такі як вищезгадані наростання та антитеза, або образна термінологіка (*click* досл. "клік/натискання", *bug* досл. "жук" "помилка в програмному забезпеченні", *dropdown list* досл. "випадаючий список", *orphan/widow control* досл. "контроль сироти або вдови/управління переносом строк в кінці абзаців", *pop-up menu* "несподівано виникаюче меню" і ін.), «анімація» комп'ютерних систем широко застосовуються реципієнтами і авторами АКТП. Наприклад: «The new *TipWizard* tracks your actions and then suggests better ways to complete your tasks» (Top 10 reasons to use Access with Excel, GSM World Glossary of Terms, 2007). *TipWizard* досл. "чарівник порад / перекл. підказчик (інструментальний засіб у вигляді лінійки, на якій відображено пояснення, поради та окремі екранні кнопки)".

Образність викладу англomовного комп'ютерного текстовпростору виражається, зокрема, в «анімації» буквально всіх об'єктів і понять - програм, шаблонів, команд та ін. Наприклад:

«*Windows NT displays a dialog box to ask for information and to provide information that you need to proceed*» (Top 10 reasons to use Access with Excel, *Consumer Electornics*, 2004). Досл. "Вікна NT" відображають, забезпечують інформацію.

Отже, засоби образності, емоційності, належать до елементів впливу на читача, оскільки емоційно-риторичні структури сприяють більш ефективному його переконанню, допомагають донести ті чи інші ідеї та уявлення до аудиторії. Образність створює певний психологічний настрій у читача, оскільки саме образ привертає увагу своєю незвичайністю і тим самим допомагає конкретизувати одержану інформацію, сприяє викладу наукового змісту в максимально доступній і цікавій формі.

На сьогодні тексти АКТП знаходяться на проміжному рівні між науковими та газетно-публіцистичними текстами. У таких текстах присутній специфічний термінологічний апарат, але найчастіше він є образним і отже зрозумілим для широкого загалу адресатів.

(1)

Implementation **must not add** significant cost or complexity to a device. If cost or complexity **must be introduced**, they **should be confined** to the host (уривок із технічної специфікації USB 2.0).

(2)

Mell says the attack scripts are posted on hacker Web sites by other hackers, by disgruntled systems administrators trying to draw attention, and eventually patches, to **holes** in their systems,

and by '**white hat**' **hackers** seeking to alert the computer security industry to **vulnerabilities** (Michael E. Ruane, "New Computer Technology Makes Hacking a Snap", The Washington Post, March 10, 1999).

Обидва уривки характеризуються когезійністю та когерентністю текстової будови і чітко вираженою граматичною структурованістю. В першому прикладі більш експліцитно вираженими є категорії модальності та високий ступінь насиченості конструкціями пасивного способу дії. Приклад 2, на противагу попередньому прикладу, є більш насиченим конструкціями активного залогу, базовим способом експліцитної експресивності в якому і є лексичний рівень, а саме образна термінологія *white hat hackers* досл. "хакери в білому капелюсі".

Цей приклад свідчить про те, що кордони між двома типами знань в окремих випадках є змішаними, оскільки «всі пізнавальні процеси відбуваються на базі буденного пізнання і в оболонці буденної свідомості» [18, с. 54].

Таким чином, це дозволяє, з одного боку, легше засвоювати спеціальну інформацію, але з іншого – виникає небезпека невірної оцінки позицій окремих реалій або ролі певних явищ у науковій картині світу.

Не менш важливою причиною звернення до повсякденного знання є те, що автор бажає уточнити, скорегувати або нівелювати існуюче в колективній свідомості уявлення (нерідко – емоційне) про концепт, яке або йде врозріз з науковим, або виділяє відмінні від наукових ознаки.

Наприклад: «Recall that on the **head node**, we created a file "**authorized_keys**". Copy that **file**, created on your **head node**, to the ~/.ssh directory on the **slave nodes**. The **HEAD node will log on** the all the SLAVE nodes.

The requirement, as stated in the LAM user manual, is that there should be no interaction required when **logging in from the head to any of the slaves**. So, copying the **public key** from the **head node** into each **slave node**, in the file "**authorized_keys**", tells each slave that "wolf user on wolf00 is allowed to log on here without any password; we know it is safe".

However you may recall that the documentation states that the first time you log on, it will ask for confirmation. So only once, after doing the above configuration, go back to the **head node**, and type ssh wolfnn where "wolfnn" is the name of your **newly configured slave node**. It will ask you for confirmation, and you simply answer "yes" to it, and that will be the last time you will have to interact.

Prove it by logging off, and then ssh back to that node, and it should just immediately log you in, with no **dialog** whatsoever» (Current HOWTO: Beowulf-HOWTO 2004, GSM Glossary of Terms, 2007).

Виділені комп'ютерні терміни імплікують характеристики суб'єктів та об'єктів реального світу в англomовний комп'ютерний текстовий простір. Ці суб'єкти є такими, що виконують дію (термінологічні сполуки із терміном *head* досл. "голова"), і такими, що підпорядковуються певній дії (термінологічні сполуки із терміном *slave* досл. "раб"); вони є виконуваними певну дію (*HEAD node will log on*), або за допомогою цих термінів виконуються певні дії (*newly configured slave node; authorized_keys; logging in from the head to any of the slaves*).

Можна сказати, що, з одного боку, створюються прототипні статичні та динамічні об'єкти, що імплікують характеристики та ознаки буденного знання, а з іншого боку відбувається фіксування певного наукового знання.

Підводячи підсумок аналізу використання буденного знання в науковому тексті і його співвідношення з науковим знанням, можна стверджувати, що використання буденного знання в англomовних комп'ютерних текстах обумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин і є неминучим. При цьому обидва типи знання не просто співіснують у англomовному тексті комп'ютерної тематики паралельно, але доповнюють одне одного. Однак, якщо науковий опис інформації відповідає за передачу сенсу, то буденне знання поєднує науковий і буденний ментальні світи і робить сприйняття наукової інформації, що викладається в комп'ютерному тексті, простішим [1, 7, 10].

Тексти АКТП потребують як текстуального аналізу (тобто структурно-семантичний аналіз на всіх рівнях), а також контекстуального аналізу (макро (вертикальний) або (мікро) (горизонтальний) аналіз). Тобто, структура тексту визначається характером контексту.

Наведемо приклади із АКТП:

(1) *Friends and Family virus* досл. 'вірус друзів та родини' – вірус наявний у певного комп'ютера, що передається адресатам електронної пошти користувача цього комп'ютера. Такий собі ланцюг сімейного та дружнього зараження.

«One common type of Trojan worm, often called a **Friends and Family virus** after MCI's famous marketing program for long-distance services, disguises messages bearing the worm so that they appear to have been sent by someone familiar» (Brett Glass, "Know Your Enemy", *PC Magazine*, May 8, 2001).

(2) *9999 bug* досл. 'комаха 9999' помилка в комп'ютерному програмуванні, що виникає, коли програмне забезпечення плутає дату 9 вересня 1999 року із "9999," тобто із кодом, що позначає завершення файлу у деяких старих програмних мовах.

«Three decades ago, programmers inserted '**9999**' to indicate the end of a file or data transfer. ... The worry is that computers still working with old COBOL or FORTRAN software

will misread all those nines as permission to stop everything in its tracks. Most technology experts agree that the **9999 bug** will *not bite*» (Murray Campbell, "Today's 9999 glitch a drill for Y2K bug", The Globe and Mail, September 9, 1999).

В цих прикладах структура текстопростору, а саме семантична навантаженість виокремлених термінолексем є незрозумілою без екстралінгвальних, індуктивних або контекстуальних знань. Що стосується образної термінології, то найскладнішим для аналізу і є експліцитна образність. В Прикладі 1 образність англословного комп'ютерного терміну *friends and family virus* є імпліцитною, бо назва вірусу походить від опису процесу передавання заражених повідомлень найближчому оточенню.

В прикладі 2 образність англословного комп'ютерного терміну *9999 bug* є експліцитно вираженою за допомогою цифрового компоненту, тобто імпліцитний смисл прикладу 1 можна зрозуміти, спираючись на повсякденне знання, а приклад 2 можна тільки сприйняти, побачити, і лише ті, хто знає про описаний прикладом факт чи явище, зрозуміє експліцитну образність.

Сучасні лінгвістичні дослідження тексту ґрунтуються на «...«вертикальному зрізі» конкретного тексту, на якому видно співвіднесеність мовних засобів (моделей пропозиції та їх компонентів), мовних реєстрів, текстової тактики і текстової стратегії. При цьому перші два параметри належать мовній компетенції всього мовного соціуму, а інші два – відображають процес ... породження конкретних текстів ...» [12, с. 34].

Система мови – тексту описується через тип структури. У теорії систем структура визначається як «будова, розташування, порядок». Вона відображає певні взаємозв'язки частин системи і вказує на її стійку впорядкованість [12]. *Тип структури (реєстр)* виводиться на підставі триєдності форми, значення, функції. Потрібна характеристика типу тексту здійснюється за допомогою трьох питань: Що виражено? Як виражено? Навіщо, з якою метою? Відповіді на ці питання на прикладі англословних комп'ютерних текстів можуть бути проілюстровані наступним чином:

*ЩО ВИРАЖЕНО? Phone owners now have something else to do with their handset: **bluejacking**. ЯК ВИРАЖЕНО? This involves sending anonymous text messages to other phone users via Bluetooth short-range radio. Bluetooth works over a range of about 10 metres and phones fitted with it can be made to search for other handsets using it that will accept messages sent to them. З ЯКОЮ МЕТОЮ? Mobile phone buffs have been **bluejacking** for months but it now looks set to become much more widespread ("New mobile message craze spreads", BBC News, November 4, 2003).*

Встановлено 5 типів і 4 підтипи текстів [110]. Комунікативні типи мовлення (реєстри) – універсальні схеми процесу сприйняття і розуміння об'єктів і подій в

цілісності та динаміці. Це різні когнітивні та комунікативні образи світу, втілені в мові. Кубрякова О.С. вважає, що «...поняття регістру – це абстракція, певною мірою» [12, с. 72]. Структура того чи іншого регістру є інваріантом дискурсів, що будуються на цій моделі.

Текст структурно організований, в якому існує, “тіло тексту” та смисл, який в процесі інтерпретації “озвучує” текст та зливається з його “енергією”. Текст не є лише словесною конструкцією – це, за С. В. Михайловим, “вторинна моделююча система” [15], структура якої виходить за вербальні межі, надбудовується над “природною” мовою. Існують два рівні тексту: поверхневий та глибинний [15]. На глибинному рівні передається імпліцитна інформація, яка визначає фактуальну, диктуючи вибір мовних засобів, забезпечуючи цілісність та зв’язність тексту.

Спрямованість текстів на читача – є основною причиною кодування тексту. Таким чином впливає його двоплановість. Тобто, кожен текст містить естетичну значимість. Коли мова йде про тексти комп’ютерної тематики, то необхідно зазначити про їхню насичену інформативність, де спрацьовує інформативний регістр. Цей тип регістру відповідає за повідомлення про факти, події, властивості, абстрактних від конкретної діяльності. Це сфера знання, отриманого в результаті досвіду, розумових операцій. Однак, специфікою побудови інформативного регістру є наступний ряд логічних дій:

ДУМКА–ДОКАЗ ДУМКИ–ОБРАЗНІ ЗАСОБИ–СТВОРЕННЯ НОВОГО

Причому, образні засоби можуть використовуватись як засоби доказу думки, засоби донесення її до реципієнта, засоби створення нового змісту донесеної думки. Наприклад:

«ДУМКА: Spammers generally use programs that search for e-mail addresses in Usenet postings and other areas of the Net. ДОКАЗ ДУМКИ: If you post on Usenet regularly, consider altering your 'return' e-mail address, which appears in the 'from' section of your posting. ОБРАЗНІ ЗАСОБИ-СТВОРЕННЯ НОВОГО: This process is known as **munging**, and you can get a how-to by pointing your Web browser to members.aol.com/emailfaq/mungfaq.html» (Tim Blangger, "X-Rated E-mail: Web Pornography a Money-Making Nuisance", The Morning Call (Allentown, GSM World Glossary, 2007).

В цьому уривку можна вбачати покроковий процес утворення номінації нового технічного процесу. Для створення номінації нового процесу бачимо, що інформаційний регістр цього уривку тексту спирається на ряд послідовних логічних дій (ДУМКА–ДОКАЗ ДУМКИ–ОБРАЗНІ ЗАСОБИ–СТВОРЕННЯ НОВОГО). В такий спосіб можна представити когнітивну, епістемічну та дискурсопороджуючу функцію образних засобів у англomовному комп’ютерному текстовому просторі. Також, в цьому уривку проілюстровано

утворення нового комп'ютерного терміну образними засобами (*mung* досл. "золотиста квасоля", прогр. "вносити зміни до файлу, псувати щось").

Можна казати про те, що тексти комп'ютерної тематики містять зафіксовані загальні, сутнісні ознаки наукової комунікації та об'єктивні і потенційні ознаки наукового тексту. Типова структура наукового тексту вживається як базова модель наукової комунікації, забезпечуючи взаєморозуміння комунікантів, і є підтипом текстів наукового текстовпростору.

Текст є семантично об'ємним предметом дослідження, що володіє структурною ієрархією, відображаючи онтологію буття [14]. Світ відображається і інтерпретується як об'єктивна реальність. Категоріальний характер явищ, що сприймаються, визначає спосіб їх сприйняття або пізнання. Так, у тексті інформативно-логічного регістра, що повідомляє про факти, абстрактних від конкретної діяльності мовця, міститься термінологічна лексика. Її функція – розкрити сутнісні властивості об'єкта. Текст несе певну структуру світобачення, що відображає загальні характеристики буття. Третя координата тексту – комунікативні інтенції-наслідок взаємини перших двох.

Розглянемо наступний приклад:

«FirstPhera is another name that thrives around the business of **weddings**, and is developed by Vikas Sabnani who started his venture a year ago in Ahmedabad. FirstPhera is into **wedsites-websites** that are used by the couple to invite friends and relatives, post pictures, and blogs related to pre and post wedding events. These **wedsites** also help clients share stories, and view posted greetings from friends' and relatives'» ("Yes, I do: The business of weddings", The Economic Times, November 7, 2008).

Як бачимо, соціальна подія – весілля – інтегрується в англomовний комп'ютерний текстовпростір, передаючи всі характеристики цієї події *wedsite* → wedding + site, "виражаючи" типові характеристики весілля із реального світу у віртуальний. Можна розглядати АКТП в межах «hijack discourse» або “викрадений дискурс”, коли: «неочікувана форма чи звичайне вираження тексту викрадається із природного оточення і функціонує в менш знайомому текстовому оточенні». Узагальнений досвід певної спільноти і виокремлює “викрадений дискурс” від багатьох інших феноменів.

Надалі можна зазначити, що зріз тексту по вертикальній осі дозволяє виявити систему внутрішньомовної семантики, що відображає різноманітність думок людини про якісні ознаки світу. Мовна картина світу в даному зрізі вказує на глибину семіосфери мови, її ресурси, зумовлені логікою світу [10, 16, 20].

Горизонтальний зріз тексту ілюструє комбінаторні можливості мови, спрямовані на вираження різного роду ментальних світів людини. Мовна картина світу в цьому зрізі

нагадує нам пазл, елементами якого є ілюстрації конкретних сфер людського спілкування, певних комунікативних ситуацій, ролей. Картина відображає логіку мови та мислення людини, позамовне середовище функціонування мови.

Звернемося до аналізу дискурсивного часу АКТП:

T1 – об'єктивний час; T2-подієвий, текстовий час; T3 – перцептивний час, що виражає позицію мовця, реальну або уявну, у часі та просторі по відношенню до подій тексту.

Наприклад:

«**T1** Steve is the new guy at Kitsap. **T2** An IT pro, he held previous positions at Swedish Medical Center and Nordstrom (a premier department store), both in Seattle. **T3** I haven't had the pleasure of meeting him yet. **T3** It will be interesting to see how someone from the business world will take to a public-sector organization where everyone's feelings and opinions must be taken into account before anything serious gets done. **T3** I suspect that the self-taught systems librarian is fast becoming a relic of the past, as specialists take over the more technical aspects of running libraries. **T1** Years ago those professionals weren't available, nor did libraries recognize they needed that sort of expertise» (Schuyler, 2005).

Із цього уривку видно, як запозичення професії системного бібліотекаря в сучасний світ представляється як псевдо-історичний процес. Функціонування та сприйняття професіоналів в цій галузі виражається автором як розвиток Західної людини «від нуля до абсолюту». T3 або перцептивний час превалює в цьому уривку і це можна пояснити проміжним статусом існування учасників АКТП або їх вербальну реалізацію в межах антропної сфери-донора «mixed reality».

В англomовному комп'ютерному текстовпросторі всі три темпоральні лінії підпорядковані одній меті – видобутку нових знань, доведенню їх правдивості та репрезентації реципієнту. Розкриття сутності явищ – категорії абстрактної – вимагає метафоризації часу, його абстрагованості від конкретної тривалості, послідовності. Метафоричні процеси також закладені в основі репрезентації образних та емотивних компонентів англomовного комп'ютерного текстовпростору.

Можна казати про темпоральний макрорівень АКТП та темпоральний мікрорівень АКТП адже «... вибір темпоральних форм та їх комбінації в тексті визначаються не реальним моментом мовлення, а інтрепретацією мовцем співвідношення часу події і часу його сприйняття, спостереження» [12, с. 176]. Саме відображення авторської індивідуальності у взаємодії темпоральних ліній досягається процесами метафоризації та залученням образних або емотивних компонентів в АКТП. Подієвий час АКТП сприймається як продовження попередніх наукових подій.

Перцептивний час висловлює авторський намір надати об'єктивність подієвому часу текстопростору. Дослідник розміщує себе в суб'єктивну сферу мислячої і мовної особистості, спостерігає процес утворення тексту у його об'єктивній послідовності. Природа наукового тексту представлена як логічний наслідок закономірних процесів і має примусову силу для переконання читача, а підтип наукового тексту, текст комп'ютерної тематики, має дескриптивну та інтерпретаційну силу для читача, яка досягається використанням образних та емотивних засобів [9, с. 15].

Теоретичну суверенність і методологічне значення має визначення тексту як «вищої реалії мови» і вибір його в якості контексту дослідження. В рамках тексту іншу інтерпретацію отримують категорії часу, виду дієслова: «... рух часу в тексті не є однолінійним і однонаправленим, як однолінійним є рух від минулого до майбутнього» [12, с. 72]. В тексті містяться наступні комунікативні реєстри: волюнтивний, генеративний, інформативний, інформативно-описовий, інформативно-розповідний, реактивний (образотворчий), репродуктивно-описовий, репродуктивно-розповідний [101].

Щодо *метамови англомовного комп'ютерного текстопростору*, то особливістю її є збагачення новітніми термінами. Англомовний комп'ютерний термін розкриває потенціал творчої індивідуальності, оскільки є результатом розумової і словотворчої діяльності. В структурно-семантичній будові терміну постійно відбувається збагачення, уточнення наукового поняття, так як йому за природою властивий евристичний початок. Оновлення терміна зумовлено гносеологічною особливістю знання. Це «...його зв'язок зі світом потенційного ... тенденція до нескінченності, до безмежного продовження» [3, с. 39]. Іntenція знання на нескінченність породжує протиріччя між необхідністю висловити нові якісно-кількісні параметри знання і обмеженістю потенціалу застарілого терміна. В англомовному комп'ютерному текстопросторі процес зародження нового терміну сприймається як і будь-який інший процес формування нових знань. Крім функції вираження нових знань термін має і конструктивну функцію, сприяє народженню нових ідей.

На відміну від слова повсякденної мови, термін визначається за допомогою характеристики об'єкта, його сутнісних властивостей, онтологічної структури.

Термінологічні словосполучення є семантичними єдностями: один з компонентів позначає ознаку, властиву іншому компоненту. За допомогою свого складу розгорнення по горизонталі такий термін відображає ускладнення поглядів на мову, аналітичний характер наукового мислення дослідника. Висловлюючи уточнену характеристикацію об'єкта, він свідчить про наукову новизну англомовного комп'ютерного текстопростору.

Отже, поняття «текст», є мовним відображенням наукової абстракції, що відображає типові властивості різних комунікативних ситуацій з урахуванням сприйняття їх людиною (користувача ПК) та інтерпретації у мовній формі задля типологізації наукового пізнання об'єкта (АКТП). АКТП є більш індивідуалізованою актуалізацією типової текстової моделі у вигляді її варіанту. Англomовний комп'ютерний текст створений для передачі інформації, пов'язаною із мережею Інтернет, комп'ютерними технологіями і т. ін., вербалізує індивідуалізовані репрезентації об'єкту автором за допомогою «спеціального коду», тобто комп'ютерних термінів, які надалі вважаються потенційно образними і є інтегративним елементом АКТП.

Таким чином, розуміння нової інформації зводиться, перш за все, до спроби відшукати в пам'яті ситуацію, найбільш схожу із новою ситуацією. По-перше, можна виділити такі сфери-джерела в англomовній комп'ютерній метафоричній терміносистемі:

- 1) *антропна* (людина – центральна сфера-донор при метафоричному термінотворенні);
- 2) *параантропна* (явища та предмети навколишнього середовища – сфера-донор при метафоричному термінотворенні).

Таблиця 2

Сфери-джерела утворення англomовної інноваційної термінологіки

	Приклади	Кількість АКТ (%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Антропна СД		
1. Біофізичні характеристики	<i>dead band, backbone bus</i>	197 (12%)
2. Побут	<i>data warehousing</i>	182 (12%)
3. Соціальне становище	<i>widow, orphan</i>	176 (12%)
4. Психоментальні характеристики	<i>trust timeout, dumb terminal</i>	137 (10%)
5. Кінетичні дії	<i>handshake, flush</i>	114 (8%)
6. Типи їжі	<i>salami attack</i>	111 (7%)
7. Предмети одягу	<i>cloaking</i>	78 (4%)
8. Вияв людської комунікації	<i>handshaking</i>	56 (4%)
Загалом у антропній сфері-джерелі		1051 (69%)
Параантропна СД		
1. Колір	<i>blue screen of death</i>	97 (7%)
2. Текстура об'єкта	<i>floppy disk</i>	82 (5%)
3. Флора та фауна	<i>daisy chain arrangement</i>	80 (5%)
4. Звук	<i>click, barf</i>	58 (4%)
5. Зображення	<i>icon</i>	51 (2%)
6. Природні явища	<i>flooding, freeze</i>	49 (3%)
7. Ландшафт	<i>valley, ground bus</i>	48 (3%)
8. Запах	<i>odour</i>	41 (2%)
Загалом у параантропній сфері-джерелі		506 (31%)
Усього		1557 (100%)

Отже, утворення метафоричних термінів може бути представлено в наступних сферах-джерелах:

1) біофізичні характеристики (*dead band* досл. "мертва зона", *dead file* досл. "мертвий файл" комп. "невикористаний файл", *backbone bus* досл. "хребетна шина" комп. "магістральна або основна шина", *eye diagram* досл. "очна діаграма" комп. "індикаторна або глазкова діаграма"). Наприклад, «In general, a **deadband** can be defined as the minimum percentage of a given range or amount by which a measured value must vary in order for the device or computer to register a change» (What is a Deadband? IBM Dictionary of Computing, 1993).

2) Побут (*key* заг. "ключ", комп. "клавіша, код", *hash* заг. "їжа із мілко нарізаних продуктів", комп. "непотрібна інформація", *jacket* заг. "куртка", комп. "конверт"). Наприклад, «... this **jacket** is a computer. Jan Borchers and René Bohne developed the LumiNet system as an answer to wearable tech's current muse, the Lilypad Arduino» (Jacket Wearable Computer Jets, Technology Correspondent, 2005). До цієї групи новотворів можна віднести також лексичні одиниці, які позначають житлові умови та речі побутового вжитку (*backdoor* заг. "чорний хід", комп. "шлях обходу системи", *data warehousing* комп. "технологія інформаційних сховищ", (*chat*) *room* заг. "кімната дружніх розмов", комп. "чат рум (тобто вид спілкування онлайн)", *mailbox* комп. "поштова скринька"). Наприклад, «**Data warehouse** is a relational database that is designed for query and analysis rather than for transaction processing. It usually contains historical data derived from transaction data, but it can include data from other sources. It separates analysis workload from transaction workload and enables an organization to consolidate data from several sources» (Data Warehousing Concepts, Downing, 2009). Також, професійні інструменти та дії (*candidate key* досл. "ключ-кандидат" комп. "можливий ключ", *client/server filter* досл. "фільтр клієнта-серверу" комп. "клієнт-серверний фільтр", *companion descriptor* досл. "дескриптор-компаньйон", комп. "доповнюючий дескриптор"). Наприклад, «Along with earlier **descriptors** few SuperSpeed specific **companion descriptors** are also introduced. As in previous versions of USB even here address triplets are used to identify endpoint» (USB 3.0 SuperSpeed Overview).

3) Соціальне становище (*host* заг. "хазяїн", комп. "головна ЕВМ", *orphan* заг. "сирота" комп. "завислий", *widow* заг. "вдова", комп. "висяча строка", *master* досл. "мастер,хазяїн", комп. "головний вузол", *slave* заг. "раб", комп. "підпорядкований вузол"). Наприклад, «**Orphan control** is an automatic pagination preference in Microsoft Word. It is combined with widow control to prevent awkward page breaks in the middle of paragraphs, and the default setting is "On"» (What Is Orphan Control?Quinion, Articles).

4) Психоментальні характеристики (*trust timeout* досл. "тайм-аут довіри" комп. "затримка по часі", *dumb terminal* досл. "німий термінал", комп. "простий термінал", *don't care bit* досл. "безтурботний біт" комп. "безтурботний двійковий біт"). Наприклад, «**Dumb terminals** are specialized pieces of hardware that let you connect to computers over serial lines. They are called “dumb” because they have only enough computational power to display, send, and receive text. You cannot run any programs on them. It is the computer to which you connect them that has all the power to run text editors, compilers, email, games, and so forth» (FreeBSD Handbook. Chapter 27 Serial Communications).

5) Кінетичні дії (*handshake* досл. "рукостискання", комп. "квитування", *flush* досл. "спустити воду", комп. "скинути дані", *gun down* заг. "пристрелити", комп. "насилено припинити", *to bring system to its knees* досл. "поставити систему на коліна", комп. "припинити функціонування певної системи"). Наприклад, «There are some exceptions, though, and media encoding is one of them: transcoding video, especially high-definition video, can bring the strongest system to its knees» (ASUS P8P67 LGA1155 Motherboard).

6) Типи їжі (*apple key* досл. "яблуневий ключ", комп. "головний ключ", *spam* походить від назви фірми "Spam", що випускала дешеве м'ясо в банках; комп. "реклама, що надсилається у великій кількості на імейл", *ham* заг. "ляжка" комп. "радіолюбитель", *salami (attack)* досл. "атака салями", комп. "комп'ютерні афери в банківській сфері, за якими важко прослідкувати", *cookie* досл. "печиво"; комп. "файл або папка, що зберігає інформацію про клієнта та його минулий візит на сайт", *cracker, menu* та ін.). Наприклад, «A “**salami attack**” is a form of cyber crime usually used for the purpose of committing financial crimes in which criminals steal money or resources a bit at a time from financial accounts on a system» (Salami Attacks IBM Dictionary of Computing, 1993).

7) Предмети одягу (*cloaking* заг. "вкриті плащем", комп. "маскування, укривання чогось", *subnet mask* комп. "маска підсітки", *bit mask* комп. "маска біту"). Наприклад, «The IP **Subnet Mask** Calculator enables subnet network calculations using network class, IP address, subnet mask, subnet bits, mask bits, maximum required IP subnets and maximum required hosts per subnet» (IP Subnet Calculator IBM Dictionary of Computing, 1993).

8) Вияв людської комунікації (*data traffic* заг. "рух даних" комп. "потік інформаційного обміну", *message board* комп. "дошка оголошень", *trace file* заг. "картотека нагадувань про заплановані справи" комп. "файл трасування", *go / no-go evaluation* заг. "перевірка критичного моменту" комп. "перевірка за принципом гідний-негідний", *breadcrumbs* заг. "панірувальні сухарі" комп. "шлях до файлу, який розглядають"). Наприклад, «The act of sending out flirtatious, but non-committal text messages

(i.e. "**breadcrumbs**") to one or more members of the opposite sex in order to lure a sexual partner without expending much effort» (Breadcrumbing).

У структурі параантропної моделі можна виділити такі сфери-джерела утворення комп'ютерних термінів засобами метафоризації:

1) колір (*blue screen of death* досл. "блакитний екран смерті" комп. "помилка синій екран", *green array* досл. "зелений масив" комп. "індикаторна матриця із зеленим випромінюванням"). Наприклад, «Multi-computer chips from **GreenArrays** offer an unrivaled combination of great computing power, small size, low energy consumption, and high value. They are simple, practical, versatile, and affordable. These chips change the game, enabling new embedded applications in a massively parallel world» (Green Array, Consumer electronics, 2007).

2) Текстура об'єкта (*floppy disk* досл. "лежачий диск" комп. "гнучкий магнітний диск, дискета", *ragged array* досл. "шерухуватий масив", комп. "масив записів різної довжини", *smoothed array* досл. "згладжений масив" комп. "згладжений масив", *sprocket hole strip* досл. "знята прогалина зірочки" комп. "перфораційний отвір"). Наприклад, «Java allows arrays that are deeper than one dimension to be "**ragged**", or non-rectangular, meaning that they do not have the same length at every position at the same level» (Ragged Array, Bio-IT World Expo).

3) Флора та фауна (*daisy chain* заг. "гірлянда із маргариток", комп. "послідовний ланцюг підключення", *beta bug* досл. "жук бета", комп. "помилка в комп. забезпеченні бета", *rat's nest program* досл. "програма крисине гніздо", комп. "безсистемна програма", *piggyback* досл. "на свинячій спині", комп. "ярусне розміщення одного елемента на іншому"). Наприклад, «**Piggyback** circuit breaker, a double-switch that fits in a single slot in a breaker panel. This is only if they are side-by-side in the same unit – it does not count single half-height units which share a slot. Both are used when a panel has run out of slots, but can still accept the current. The piggyback breaker has two separate outputs, one for each circuit» (PC Magazine, 2003).

4) Звук (*double click* комп. "подвійний клік", *babble* досл. "бормотіння" комп. "забивання каналу передачі сигналу", *wobble* досл. "хитання" комп. "коливання"). Наприклад, «**Double-click** was founded as one of the earliest known Application Service Provider (ASP) for internet "ad-serving", primarily banner ads» (Double Click, Computerworld, 2005).

5) Зображення (*icon* досл. "ікона", комп. "умовна графічна позначка"). Наприклад, «A computer **icon** is a pictogram displayed on a computer screen and used to navigate a computer system or mobile device. The icon itself is a small picture or symbol serving as a

quick, intuitive representation of a software tool, function or a data file accessible on the system» (Computer Icon, Consumer electronics, 2007).

6) Природні явища (*flooding* заг. "наводнення" комп. "лавинна маршрутизація", *freeze* досл. "змерзнути" комп. "замовчати"). Наприклад, «A state in which a message that has been broadcast across a network results in even more responses, and each response results in still more responses in a snowball effect. A severe **broadcast storm** can block all other network traffic, resulting in a **network meltdown**» (Broadcast Storm, Computers in Libraries, 2005).

7) Ландшафт (*valley* заг. "долина", комп. "крапка мінімуму", *bypass* досл. "обхід". комп. "паралельне з'єднання", *ground bus* досл. "земляний автобус". комп. "шина заземлення"). Наприклад, «The **ground bus** is pre-punched in the incoming compartment for connection of customer grounding conductor and shield drain wires» (Groundbus, Broadcast Storm).

8) Запах (*flavor* досл. "аромат". комп. "різновиди"). Наприклад, «**Flavors**, an early object-oriented extension to Lisp developed by Howard Cannon at the MIT Artificial Intelligence Laboratory for the Lisp machine and its programming language Lisp Machine Lisp, was the first programming language to include mixins» (Flavors programming language, FreeBSD Handbook).

Переважання сфери джерела «біофізичні характеристики» свідчить про особливості когнітивно-номінативних основ створення комп'ютерних термінів на основі когнітивної метафори. Встановлення необхідних зв'язків у свідомості реципієнта спонукає до утворення нових комп'ютерних термінів із сфери-джерела «біофізичні характеристики», що сприяє більш легкій семантизації новоутвореного терміна. Також це свідчить про центральну роль, яку відіграє людина як вихідне джерело для новоутворених англомовних комп'ютерних термінів.

Когнітивні та мотиваційні механізми утворення образної та емотивної англомовної комп'ютерної термінології є факторами виокремлення антропної парадигми комп'ютерної термінології. Основою метафоричного перенесення нерідко слугує синестезія зорових, слухових, смакових та ін. відчуттів: звук (*double click*, *wobble*); запах (*flavor*), дотик (*hand salsa*).

Аналіз метафоричних новотворів АКТП показує, що в більшості випадків, метафоричні групи не збережені. Спираючись на фонові знання, перекладач може зрозуміти конотативне значення лексичної інновації, однак у словнику він знайде лише переклад її денотативного значення. У тих випадках, коли неможливо зберегти образність нового терміну через валентні особливості української мови, перекладачеві доводиться вдаватися до описового перекладу, а потім намагатися компенсувати втрату метафоричної

образності шляхом введення в текст ПМ додаткових образів, що підсилюють експресію. Взагалі, в ході розгляду більшості прикладів, можна зробити висновок, тим самим погодитись з В. І. Карабаном про те, що метафоричність в українській мові не є поширеним явищем, на відміну від англійської, де метафори можна зустріти досить часто. Таким чином, на нашу думку, контекстуальний переклад є найбільш адекватним засобом передачі метафоричних засобів науково-технічних текстів. Не дивлячись на чіткість викладу україномовної науково-технічної літератури, врахування контексту та жанрово-стилістичних розбіжностей текстів на ДМ та ПМ (англомовних та україномовних) може не лише сприяти збереженню не лише змісту, а ще й "духу" оригіналу.

Розглядаючи проблему збереження образності метафоричного засобу, потрібно відзначити, що певна частка переносного вживання слів в англійській і українській мовах збігається за силою експресії. Наприклад, однакова кількість експресивної інформації спостерігається в загально-стилістичних метафорах оригіналу і перекладу, які є словниковими відповідниками. Сила експресії не залежить від виду лексичної трансформації, застосованої для збереження семантичної основи образного засобу. Тотожність семантичної основи і тим самим абсолютна тотожність номінативної функції метафор оригіналу й перекладу не завжди супроводжується адекватним передаванням експресивної функції. Невідповідність обсягу експресивної інформації на тотожній семантичній основі виникає через відмінності в мірі експресії в двох мовах переносних значень мовних еквівалентів. У перекладі спостерігається послаблення метафоричної образності і експресивної інформації як під час передавання індивідуально-стилістичних образів загально стилістичними, так і загально стилістичних – лексичними, як еквівалентами, так і варіантами на основі трансформацій.

Англомовний комп'ютерний текстовий простір, що розглядається як категорія соціальної даності, відображає свою суб'єктивну природу через використання образних засобів задля опосередкування соціальності і комунікативності. Сучасний перекладач має зважати на особливості вживання лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів в англійських текстах інформаційних та комп'ютерних технологій та вдаватися до передачі як конотативного, так і денотативного значення лексичних одиниць-новотворів. В межах тексту, перекладачеві слід мати на увазі глобалістичні тенденції, в умовах яких і створюються такі типи текстів. Вони знаходяться на межі наукового та буденного пізнання. Перекладач має володіти не лише білінгвальною компетентністю, а ще й екстралінгвістичною компетентністю, щоби в повній мірі розуміти вихідний текст на ДМ та адекватно продукувати його на ПМ, спираючись на мовні та позамовні чинники, які впливають на утворення сучасних англійських текстів галузі інформаційних та

комп'ютерних технологій. Новостворені лексичні одиниці та тексти АКТП характеризуються емотивно-експресивною забарвленістю, але, крім цього, у їхньому інформативному компоненті домінантним є принцип передачі функційності, тобто проведення паралелей між буденним знанням людини, використанням повсякденних предметів і таке інше із науковим пізнанням.

Образність сучасного АКТП є його домінантною ознакою адже в ньому реалізуються стратегії інформування як професіоналів, так і аматорів. Необхідно досліджувати формування та реалізацію образного компоненту АКТП, розглядати його у динаміці розвитку сучасного світу, порівнювати збереження образності під час перекладу в різних мовах адже розуміння сприйняття та продукування нових емотивно-експресивних мовних засобів АКТП є першим кроком до розуміння когнітивних особливостей різних мовних спільнот та їх потенційних координат інтегрування на науково-технічному полі діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азнаурова Э. С. Прагматика текстов различных функциональных стилей / Э. С. Азнаурова // Общественно-политический и научный текст как предмет обучения иностранным языкам. — М. : Наука, 1987. — 3–25 с.
2. Александрова Л. В. Языковая выразительность научной прозы / Л. В. Александрова // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. — 2000. — № 3. — С. 45–57.
3. Александрова О. В. Проблемы экспрессивного синтаксиса (на материал английского языка): [учеб. пособ.]. — М. : Высшая школа, 1984. — 211 с.
4. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. — М. : Сов. энцикл., 1990. — С. 136–137.
5. Безуглая Л. Р. Перлокуция в дискурсе (на материале немецкого диалогического дискурса) / Л. Р. Безуглая // Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен : [монография / под общ. ред. И. С. Шевченко / перевод с укр.]. — Харьков : Константа, 2005. — С. 78–87.
6. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. — М. : Прогресс, 1975. — 447 с.
7. Ван Дейк Т. А. Контекст и познание: Фреймы знаний и понимание речевых актов / Т. А. ван Дейк ; [пер. с англ. М. А. Дмитриевской] // Язык. Познание. Коммуникация — М. : Прогресс, 1989. — С. 12–40.
8. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. — М., 1981. — 144 с.

9. Гнєзділова Я. В. Прагматика емоційного та емотивного дискурсів / Я. В. Гнєзділова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. — К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. — Вип. 7. — С. 58–63.
10. Гудков Д. Д. Метафора и рациональность как проблема социальной эпистемологии / Д. Д. Гудков. — М. : Русина, 1994. — 432 с.
11. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). / Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
12. Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения / Е. С. Кубрякова // Текст. Структура и семантика. — М., 2001. — Т. 1. — С. 72–81.
13. Кутузов А. Б. Коммуникативные особенности дискурса компьютерных сетевых форумов / А. Б. Кутузов // Третьи Лазаревские чтения. — Челябинск, 2006. — С. 35–41.
14. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття : [монографія] / Р. К. Махачашвілі. — Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. — 204 с.
15. Михайлов С. Н. Лингвистическая характеристика компьютерной коммуникативной среды / С. Н. Михайлов // Язык и межкультурная коммуникация : 1-я межвуз. науч.-практ. конф., 19–20 апр. 2004 г. : материалы. — СПб. : Изд-во СПбГУП, 2004. — С. 158–160.
16. Fineman B. Computers as people : human interaction metaphors in human-computer interaction [Електронний ресурс] / B. Fineman. — Carnegie Mellon University Pittsburgh, Pennsylvania, 2004. — 52 p. — Режим доступа : <http://mildabandon.com/paper/paper.pdf>.
17. Labov W. Sociolinguistic Patterns / W. Labov. — University of Pennsylvania Press, 1972. — 214 p.
18. Matheson D. Media Discourses: Analysing Media Texts / D. Matheson. — Maidenhead, England : Open University Press, 2005. — 206 p.
19. Preece J. Online Communities: Designing Usability, Supporting Sociability / J. Preece. — New York : John Wiley & Sons, 2000. — 440 p.
20. Schuyler M. Computers: a Disposable Commodity / M. Schuyler // Computers in Libraries. — Jan. 2005. — P. 21–32.
21. Teleoacă A. I. Computer Collocations and Computer Metaphors [Електронний ресурс] / A. I. Teleoacă. — 2010. — Режим доступа : <http://www.bokorlang.com/journal/29colloc.htm>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

22. Шевченко В. Е. Англо-український тлумачний словник редакційно-видавничої комп'ютерної термінології / В. Е. Шевченко. — К. : Либідь, 2006. — 320 с.

23. GSM World. Glossary of Terms. Copyright GSM Association [Електронний ресурс]. — 2007. — Режим доступу : <http://www.gsmworld.com/technology/glossary.html>.
24. ATIS Telecom Glossary. — 2000. — Т. 1. — 523–2001. — Alliance for Telecommunications Industry Solutions. — 670 p.
25. Blanton A. Microsoft Computer Dictionary / A. Blanton. — Fifth Edition. — Washington, Redmond : Microsoft Press, 2002. — 638 p.
26. IBM Dictionary of Computing. — New York : McGraw-Hill, Inc, 1993. — 670 p.
27. Pocket Oxford Dictionary of English (PODE) / [Ed. by C. Soanes, S. Hawker, J. Elliott]. — 2nd Edition. — Oxford : Oxford University Press, 2005. — 1081 p.
28. Quinion M. Articles [Електронний ресурс] / M. Quinion. — Режим доступу : <http://www.worldwidewords.org/articles/index.htm>.
29. The New Hacker's Dictionary. — Cambridge : The MIT Press, 1993. — 594 p.
30. Webster's Third New International Dictionary [unabridged] (WTNID) / [Ed. by Philip Babcock Gove]. — Springfield, Massachusetts : Merriam Webster, 2002. — 2662 p.
31. Weik M. Computer Science and Communications Dictionary / M. Weik. — Springer, 2000. — 2006 p.
32. Reitz J. M. Dictionary of Library and Information Science / J. M. Reitz. — Westport, CT : Libraries Unlimited, 2004. — 790 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

33. BBC News. — 2003–2006.
34. Canadian Issues. — 2001–2004.
35. CNNfn. — 2001–2003.
36. Gozzi R. Metaphors Converging on the Internet / R. Gozzi // ETC.: A Review of General Semantics 54.4. — 1997. — 479 p.
37. Newsweek. — 2003–2007.
38. PC Magazine. — 2001–2003.
39. The Economic Times. — 2008–2010.
40. The Globe and Mail. — 2002, 2008.
41. The Washington Post. — 1999, 2001, 2005, 2007.